

делимично, односно без те прве етапе, јер сам наводи да у време прскања Астаром па чак и неколико дана након прскања, грашак није био у цвату. Са друге стране, Литваи Давор приликом инспекцијског надзора вршен који је вршен од стране фитосанитарног инспектора не наводи парцијални третман грешка средством Астара већ наводи да грашак није био у цвету у време када је рађен третман инсектицидима, при чему инспектор записнички констатује да је према евиденцији сведока на дан 13. маја 2018. године прва сетва од 4. априла била 1% у цвату, да је цветање друге сетве почело 17. маја 2018., треће сетве 20. маја 2018. године, четврте сетве 22. до 23. маја, а пете сетве 26. до 27. маја у проценту од 1%, управо указује на неистинитост тврдњи сведока Литваи Давора и Раичевић Велибора у том делу. Са друге стране сведок Симин Милош приликом саслушања пред судом наводи да је прскао грашак и да није био случај да је остао неки део парцеле неопрсан јер је грашак кренуо да цвета, јер сам наводи да у време док је прскао, грашак није био у цветању. Према томе искази ових сведока су неусаглашени у погледу чињенице да ли је прскана целокупна парцела са грашком или само делимично, те уз чињеницу да приликом првог инспекцијског надзора извршеног од стране фитосанитарног инспектора тужени уопште није помињао чињеницу о наводном парцијалном прскању грашка средством за заштиту биља Астара, сматра да је та чињеница, односно исказ сведока Литваи Давора прилагођен у циљу погодовања туженом, будући да је ту чињеницу поменуо тек приликом другог инспекцијског надзора од 6. јула 2018. године, а претходно је према евиденцији туженог коју је инспектор имао на располагању приликом првог инспекцијског надзора од 30. маја 2018. године назначено да је прва сетва на дан 13. маја 2018. године, када је вршен третман грашка средством за заштиту биља Астара, већ било у цвату, што наводи суд на закључак да је том приликом целокупна парцела број 2.505/1 и 2501 под грашком третирана средством за заштиту биља Астара 25 wg, да тужени неуспешно покушава да ту чињеницу сакрије у циљу постизања успеха у спору. У том правцу суд је ценећи исказ овог сведока као стручњака за заштиту биља, уз чињеницу о времену размака између сетве прве и друге етапе од три дана и чињенице и да је решењем надлежног министарства, декларацијом односно упутством произвођача за средство за заштиту биља Астара 25 wg одређена каренца за у трајању од 7 дана, што значи оквиру време трајања каренце, става да, све и да се прихвати тврдња овог сведока да прва етапа није прскана, то не би било значаја за суд будући да би друга и трећа етапа почела да цвета у оквиру времена каренце за грашак. Стога исказ овог сведока је оцењен од стране суда као неубедљив, срачунат у циљу помоћи туженом, како би у склопу другачије утврђених чињеница успео у спору.

Коначно суд је размотрио исказ сведока Симин Милоша који је као запослени у АгроСтапар доо вршио пружање услуга у пољопривреди, односно вршио прскање спорног грашка туженог, описао је којом механизацијом је то рађено, али и да му конкретно агроном није говорио чиме врши третман, што није спорно за странке. Међутим суд је оценио навод овог сведока у погледу чињенице да ли је усева грашка био прскан док је био у цвату, те сматра да исказ сведока да није, се релативно може узети у обзир, будући да, како сам наводи није му било речено чиме врши прскање, није могао ни да зна, нити да суду адекватно пренесе чињеницу да ли је управо у време прскања усева Астаром грашком био у цвату, посебно што тај сведок не помиње наводно само парцијално прскање Астаром како то наводи сведок Литваи Давор. Према томе није прихватљива за суд изјава овог сведока, нити се из његове изјаве може закључити да је у време третмана Астаром грашак није био у цвату, јер прво из изведених доказа не производи јасно и недвосмислено околност да је управо овај

сведок третман грашка Actarom, па онда и уколико јесте, да ли је парцела грашка била у цветању у целини или само делимично, како то наводи сведок Литваи Давор.

Суд је прихватио исказ сведока Веле Тешевић који је потврдио да је у вези са предметним случајем вршио анализу узорка угинулих пчела испред Хемијског факултета у Београду, потврдио је да је примио узорак пчела који је прописно упакован у кесу која је била у ручном замрзивачу, у замрзнутом стању, да је узорак на прописан начин екстрахован, испитан техником комбинације течна хроматографија са тандемном масеном спектрометријом која представља најпрецизнији аналитичку технику, која је рађена у три понављања како би се избегле евентуалне грешке, те да је установљено да узорак садржи 0,4 микрограма по килограму узорка материју тиаметоксам и 0,3 микрограма по килограму пчела материју клоатинидин, а детектоване су и материје ацетаниприд, имидаклоприд и тиаклоприд у количини мањој од 0,1 микрограма по килограму, при чему је објаснио да је квантификациони лимит ове методе 0,1 микрограм по килограму, а детекциони лимит 0,01 микрограм по килограму. Исказ наведеног сведока у овом делу суд је у целости прихватио будући да је исти у складу са наводима тужиље [REDACTED] и сведока Данијеле Козомора и у складу са писаном документацијом односно извештајем Хемијског факултета у Београду у вези са извршеном анализом. Овај сведок је објаснио да је лабораторија Хемијског факултета у Београду акредитована за одређивање структуре и количине различитих органских једињења у различитим узорцима, али не и за одређивање пестицида у биолошком материјалу, па ни у пчелама, али је та анализа рађена по свим протоколима, од стране запослених који су акредитовани и на опреми која је акредитована, те да изостанак саме акредитације јесте једино у томе што је поступак акредитације скуп поступак, те они послови и оне анализе које нису свакодневне, нису економски оправдане, те суд прихвата овако образложење сведока као то јасно и логично. У том смислу суд прихвата и чињенице које произлазе из извештаја о испитивању Хемијског факултета у Београду, без обзира што је радила као неакредитована лабораторија за конкретну врсту анализе, будући да је лице које вршило те анализе објаснио које врсте анализе су рађене и до којих се резултата дошло, о начину пријема и стању узорка, да је анализа извршена у складу са свим протоколима, а што је потврђено и од стране факултета односно декана факултета који је на извештај о испитивању ставио свој потпис и оверио печатом факултета. Тим пре је извештај прихватљив јер је анализа касније вршена у лабораторији Градског завода за јавно здравље Београд где је установљено постојање пестицида у узорку и то за тиаметоксам мање од једног микрограма по килограму и тиаклоприда мање од једног микрограма по килограму, што говори да је квантификациони лимит опреме која је примењена приликом испитивања у Градском заводу за јавно здравље један микрограм по килограму узорка, што даље значи да опрема примењена приликом анализе вршене у Хемијском факултету у Београду пружа веће могућности у смислу квантификације материје, где је установљено да у узорку пчела има 0,4 микрограма по килограму, а квантификацији лимит је 0,1 микрограм по килограму, односно могућност квантификације је 10 пута већа у односу на опрему градског завода за јавно здравље, те је извештајем од стране Градског завода којим је установљено постојање тиаметоксама у количини мањој од једног микрограма по килограму, само говори о исправности извештаја о испитивању сачињеног од стране лабораторије Хемијског факултета у Београду. Према томе, околност да лабораторија Хемијског факултета у Београду није акредитована за вршење анализе количине пестицида у биолошком материјалу, не утиче на исправност извештаја, јер је накнадним испитивањем извршеног од стране лабораторије Института за јавно здравље Београд у погледу постојања тиаметоксама

потврђен извештај Хемијског факултета у Београду, који притом има опрему која има нижи квантификациони лимит. Све то уз уверење суда стечено након слушања сведока Веле Тешевића који је објаснио и уверио суд да та је анализа урађена у складу са свим протоколима поступање приликом вршења анализе, доприноси закључку суда да у потпуности прихвати извештај Хемијског факултета у Београду као валидан доказ.

Суд је ценио налаз и мишљење вештака доцент др Маринковић Душана и професора доктора Војиславе Бурсић који су налаз доставили испред Пољопривредног факултета у Новом Саду, који су у свом налазу на бази документације приложене судском спису, учинили спорним чињенице у вези са начином узимања узорка пчела на анализу и њиховој количини као и начину формирања збирног узорка, сматрајући да је узорке неопходно узимати у присуству судског вештака пољопривредног и ветеринарског инспектора. Вештаци даље констатују да је у узорцима биљке грашак утврђено присуство између осталог и активне материје тиаметоксам у количини од 0,051 микрограма по килограму, чиме је потврђено присуство активне материје из групе неоникотиноида, чиме је потврђена примена инсектицида ове групе у роду грашка. Даље, вештаци констатују и постојање присуства активне материје тиаметоксам која је одговорна за биолошку активност средства Actara 25 wg у количини од 0,4 микрограма по килограму и да је поред тиаметоксама у узорку пчела забележен и клотианидин у количини од 0,3 микрограма по килограму, да се обе активне материје сврставају у групу неоникотиноида који су изузетно токсични за пчеле и утичу на транспорт нервних импулса у нервном систему инсеката, да је средња летална доза тиаметоксама мање од два микрограма, а да поред леталоног деловања на пчеле и друге полинаторе значајну опасност представљају и сублеталне дозе које у значајној мери могу да утичу на понашање и живот пчела и могу да изазову деловање на когнитивне способности, комуникацију, различита стечена понашања, физиолошке процесе у самом телу инсекта, при чему спроведене студије указују да деловање сублеталних доза на пчеле проузрокује губитак способности тражења и сакупљање хране, учења, избегавања природних непријатеља, навигације и саме мобилности пчела. Даље вештаци констатују да су граничне вредности за контактна летална доза за тиаметоксам износи 0,024 - 0,029 микрограма по пчели, орална летална доза износи 0,005 микрограма по пчели, а код клотианидина граничне вредности за контактну леталну дозу су 0,022 - 0,044 микрограма по пчели, док је гранична вредност за оралну леталну дозу 0,00379 микрограма по пчели, те на основу концентрације установљене у извештају Хемијског факултета у Београду, уз прерачунавање исте на тежину једне пчеле, при чему тежина осам одраслих пчела одговара маси од једног грама, долази се до закључка да је у појединачно свакој пчели констатовано присуство од 0,00005 микрограма тиаметоксама и 0,0000375 микрограма клотианидина, те закључују да су дозе констатоване у узорку пчела неколико стотина пута мање од леталних доза, да количине тиаметоксама са парцела 2505/1, 2501 и 3292/1 нису могли изазвати смрт пчела, али су могле да утичу на њихову дезоријентисаност и могућност повратка у кошнице, те коначно сматрају да производња грашка рода 2018. године од стране туженог на наведеним парцелама није у узрочној вези са угинућем пчела. Суд је прихватио налазе наведених вештака у делу којим елаборирају утицаја активне материје тиаметоксам на пчелу, у погледу доза које представљају средњу леталну дозу и сублеталну дозу, као и обрачун вештака о количини активне материје по једној пчели, те у делу констатације да тај резултат даје дозу која је знатно мања од леталне дозе имајући у виду податке из табеле један која је дата у налазу и мишљењу ових вештака. Међутим суд не прихвата мишљења ових вештака да је управо тај резултат такав да не постоји узрочна веза између производње грашка на датим парцелама и

помора пчела у власништву тужилаца. Ово из разлога имајући у виду мишљења вештака - стручних помагача професора др Чулић Витомира, професора доктора Миков Момира, професора доктора Плавша Наде и професора доктора Лазих Сање, који су сачинили примедбе на налаз и мишљење вештака Пољопривредног факултета у Новом Саду оспоравајући управо чињенице о непостојању узрочне везе између третирања грашка инсектицидима и помора пчела указујући да су вештаци пропустили да узму у обзир једну од најбитнијих карактеристика никотиноида, а то је период њихове разградње протеком времена, указујући на чињеницу да је прскање грашка препаратом Actara 25 wg извршено дана 13. маја 2018. године, а да је узорковање угинулих пчела обављено осам односно десет дана касније, уз неспорне чињенице да су у узоркованим пчелама утврђене количине тиаметоксама биле испод леталних концентрација и да су количине пестицида у моменту тровања пчела биле веће од утврђених, јер се тиаметоксам биотрансформише у пчели и његов главни метаболит је клотианидин, стим да у стручној литератури не постоје подаци у којој мери се овај пестицид разграђује у пчели и којом брзином се излучује из организма, да се затим процес разградње активне материје наставио и у мртвим пчелама али у мањој мери, док се у периоду када је узорак мртвих пчела био у замрзнутом стању, тај процес разградње био веома успорен, што је суд прихватио имајући у виду и образложење стручних помагача у вези са разградњом наведене активне материје тиаметоксам. Наиме Проф. др Витомир Чулић и објаснио да је каренца за ту активну материју седам дана што говори да се тиаметоксам материја која се брзо метаболише, да је дигестивни систем пчела изузетно способан за разградњу а да се истраживањима дошло до закључка да ниво тиаметоксама у организму пчеле буде највећи у року од 24 сата абдомену и 30 сати у глави, да се тиаметоксам како то наводи стручни помагач професор др Лазих Сања у биљкама брзо метаболише до његовог главног метаболита клотианидин, да се тиаметоксам и у организму пчеле метаболише у клотианидин. Такође помагачи указују да сваки пестицид у природи има своје полувреме разградње на које утичу бројни фактори као што су температура, влажност ваздуха, рН средине, сунчева светлост, микроорганизми итд., да су те околности утицале на активне материје, имајући у виду проток времена од дана третирање грашка до дана узимања узорка, а и у време док су биле у замрзнутом стању када је дошло до незнатне разградње - на нивоу неколико процената, те је суд прихватио мишљење стручних помагача да је количина активне материје тиаметоксама у пчелама био знатно већи у време тровања него што је то констатовано у извештају датум поводом анализе од стране Хемијског факултета у Београду. Таквом закључку иде у прилог и околност да је у узорку мртвих пчела пронађена количина од 0,3 микрограма по килограму активне материје клотианидин који је главни метаболит тиаметоксама и то у количини од 0,1 микрограма по килограму мање него што је установљена концентрација тиаметоксама, при чему је суд има увид у податке истраживањима које су приказали стручни помагачи у том правцу. Имајући у виду опречна мишљења са једне стране вештака Пољопривредног факултета у Новом Саду и наведених стручних помагача у погледу битне чињенице, а то је узрочно последична веза између третмана спорног грашка инсектицидом који садржи активну материју тиаметоксам и помора пчела, суд је саслушао исте и установио да нема усаглашавања мишљења наведених лица у погледу те чињенице, јер су вештаци Пољопривредног факултета у Новом Саду сматрали да количина тиаметоксама у моменту контакта пчела са активном материјом у односу на количину утврђену анализом није могла бити значајно већа, док су стручни помагачи сматрали и по мишљењу суда дали адекватно образложење за тврдњу да је концентрација исте активне материје у време токсикације било значајно већа у односу на концентрацију која је установљена анализом, на основу чега је суд у складу са

чланом 271. став 4. ЗПП-а одредио оно вештачење и исто поверио Фармацеутском факултету у Београду, Катедра за токсикологију, управо ради утврђивања наведене спорне чињенице, као и утврђивања чињеница да ли је вредност хлорпирифоса који је детектован приликом анализе у Градском заводу за јавно здравље Београд могао бити од утицаја на помор пчела.

На питање суда истакнуто у задатку вештачења вештак Проф.др Антонијевић Биљана испред Фармацеутског факултета у Београду наводи да у време од тренутка изложености до тренутка узорковања пчела утиче на концентрацију активне супстанце због утицаја биотичких фактора и фактора средине и да је концентрација извесно мања од иницијалне концентрације, то јест оне која је била присутна непосредно након изложености пчела, да временски период након угинућа пчела може бити од утицаја на нађену концентрацију, с тим да се не може са довољном поузданошћу проценити колика је тачно концентрација тиаметоксама била на и у пчелама непосредно након контакта са третирани усевом, јер у стручној литератури нема доступних података о кинетици разградње тиаметоксама у усеву грашка, као ни динамици ресорпције, дистрибуције, метаболизма и екскреције тиаметоксама код пчела који би омогућили процену о судбини тиаметоксама у пчелама од момента изложености до момента угинућа, да нема доступних података о судбини и понашању тиаметоксама који би омогућили процену брзине деградације тиаметоксама у пчелама од момента угинућа до момента узорковања, нити је познато колико је времена протекло од третмана до момента изложености, угинућа и узорковања пчела. Вештак у налазу утврђује, а што је резултат лабораторијских испитивања да је акутна контактна токсичност за тиаметоксам 12,1 нанограма по пчели, а орална токсичност 5 нанограма по пчели, да је нађена вредност приликом анализе извршене од стране Хемијског факултета у Београду 125 пута мања од оралне средње леталне дозе и да се имајући у виду податке о акутној и хроничној токсичности тиаметоксама може закључити да доза од 0,04 нанограма по пчели не доводи до угинућа, а да сублеталне дозе тиаметоксама су преко једног нанограма по пчели. У свом налазу износи податке о акутној и контактної токсичности хлорпирифоса за пчелу и акутној оралној токсичности те констатује да концентрација пронађена приликом анализе у Институту за јавно здравље Београд је 26,8 пута мања од контактне средње леталне дозе, односно 113,6 пута мања од оралне средње леталне дозе за пчеле, где се бави брзином деградације хлорпирифоса у природном окружењу и коначно даје мишљење да ниво тиаметоксама који се разграђује од тренутка третирања усева грашка није могуће са довољном поузданошћу проценити, па ни утврдити да ли су те дозе веће од дозе која може довести до сублеталног ефеката на пчелу, али указује и да је примена средства за заштиту биља Actara 25 wg и при нижој концентрацији од 100 грама по хектару примењеног за време цветања доводи до значајног угинућа пчела што је резултат полулабораторијских испитивања, те сматра да је на бази чињенице да је у конкретном случају наведено средство за заштиту биља било примењено у количини од 200 г по хектару, закључује да је угинуће пчела резултат употребе овог средства за заштиту биља, те да је доза тиаметоксама у тренутку контакта била већа оне која је нађена у извештају Хемијског факултета у Београду и да је могла да изазове тровање и угинуће пчела, посебно што је концентрација исте активне материје у грашку према анализи од 06. јуна 2018. године, дакле 24 дана након третирања парцела била два и по пута већа од дозвољене, а све имајући у виду утврђену чињеницу да је каренца за ову активну материју и примену у грашку седам дана. Према томе суд у целости прихвата налаз и мишљење овог вештака, те иако у конкретном случају не постоји могућност да се на основу ретроспективне анализе и калкулације која би дала егзактне резултате утврдила

концентрација материја приликом контакта са пчелом, јер не постоји техника израчунавања интензитета разградње тиаметоксама имајући у виду све релевантне околности, иста даје закључак, и по мишљењу суда одговарајуће образложење и разлоге да је до помора пчела тужилаца дошло управо као последица употребе средства за заштиту биља у чијем је саставу активна материја тиаметоксам. Такав закључак произлази и из чињенице да је у питању материја која се у природи брзо разграђује из чега произлази и околност да је од стране Министарства пољопривреде одређена каренца од седам дана за примену у грашку, да пчеле контаминирани нектар и полен узимају из цвета који је такође заражен, јер је у питању системични инсектицид, исте носе у кошници, дакле не конзумирају на лицу места и на тај начин долази до систематског тровања пчелињих друштава. Затим вештак образлаже и даје податке да се конкретна активна материја под утицајем бројних фактора разлаже у природи, при чему је висока температура, сунчева светлост, одређена влажност ваздуха рН вредност земљишта су фактори који поспешују разградњу, а из исказа сведока Ранчевића и Литваија утврђено је да у периоду када вршен третман, временске прилике биле такве да је било изузетно топло и сушно време, што упућује да се иста активна материја метаболише лако у биљкама, кроз метаболичке процесе у пчели, из пчела као биолошког материјала под утицајем климатских фактора, тако у извесној мери и за време чувања мртвих пчела у залеђеном стању. На то указује и ниво клотинанидин а узорку пчела који је метаболит тиаметоксама у количини која је готово као количина тиаметоксама у узорку, што упућује да су пчеле у великој мери метаболичким процесима довели до разградње те активне материје. Из тог разлога суд сматра и прихвата налаз и мишљење овог вештака да је концентрација тиаметоксама приликом третирања грашка и токсикације пчела била значајно већа, и да је у томе узрок помора пчела тужилаца.

Такође вештак у свом налазу на основу података о средњој леталној дози хлорпирифоса, на основу концентрације установљене у извештају Института за јавно здравље Србије, уз претпоставку да на 1 кг пчела иде 10.000 јединки, констатује да је концентрација хлорпирифоса узорцима мртвих пчела за 26,8 пута мања од контактне средње леталне дозе, односно 113,6 пута мања од оралне средње летална доза за пчеле. Вештак је у целости одговорила на сва питања и примедбе странака, те је на рочишту за главну расправу дала одговор на сва постављена питања и разјашњење чињеница, потврдила да је активна материја тиаметоксам токсичнији од хлорпирифоса, што потврђује да чињеница да је средња контактна летална доза готово пет пута мања код тиаметоксама, односно орална летална доза код тиаметоксама мања за 50 пута у односу на хлорпирифос. Примедбе на налаз и мишљење вештака су растављене, вештак је дала одговоре на исте које одговоре суд у целости прихвата које сматра потпуне, образложене и аргументоване.

Коначно суд је размотрио налазе вештака Стевана Зорића који је за сваког тужиоца понаособ извршио обрачун претрпљене штете, а како је у налазу вештак поред самог обрачуна елаборирао и чињенице које се односе на праћење кретања пчелињих друштава, поступање санитарне инспекције, употребе средстава за заштиту биља од стране туженог, резултате спроведених анализа, утврђено стање на терену од стране органа инспекције, начин тровања и њихов утицај на пчеле, симптоме тровања, затим бавио се законском регулативом у примени средстава за заштиту биља, светским истраживањима о примени пестицида из групе неоникотиноида код угинућа пчела, што му решењем о вештачењу није постављено као задатак, те тај део налаза суд није посебно разматрао, већ је ценио само делове налаза и мишљења који се односе на

обрачун претрпљене стварне штете и изгубљене добити на страни тужилаца. У том смислу суд је на основу података у свим налазима прихватајући налазе у начелу и у поступку провере тачности извршеног обрачуна на основу утврђених и познатих вештака, где је то било потребно извршио корекцију обрачуна сачињеног од стране вештака. Тако је суд прихватио налаз вештака да је цена меда за 2018. годину приликом продаје на мало износила 600 динара а на велико 400 динара по килограму при чему је тај вештак узео просечно цену за све врсте меда заједно, обзиром на процењени принос меда [REDACTED] 2018. годину који је износио 40 кг укупно те да се, уз изузетак код тужиоца [REDACTED] извршен обрачун да је 20% продаје меда извршен на мало, а 80% на велико, те је на бази тих података утврдио измакле добит од меда, за 2018. годину на то додао изгубљени подстицај од 720 динара по кошници за тужиоце који који би по редовном току ствари имали право на тај подстицај, те је на такав резултат одузео трошкове који би по редовном току ствари настали и који се односе на прихрану пчела, транспорт, радну снагу и тегле које би тужиоци морали припремити за мед. Тако је код тужиоца [REDACTED] извршен обрачун, међутим дошло је до грешке у обрачунавању износа штете код продаје мешовитог меда на велико где је вештак очигледно грешком у рачунању ставио износ од 809.606,00 динара уместо 73.600 динара колико износи производ процењеног губитка од 184 кг мешовитог меда по цени од 400 РСД, те у том смислу суд је извршио обрачун изгубљене добити овог тужиоца у износу од 786.366 РСД. Остали трошкови који се огледају кроз лечење пчелињих друштава, трошкове прихране пчела, кроз трошкове транспорта кошница, трошкове дезинфекције кошница, трошкове замена воска као и изгубљену добит због немогућности продаје пакетних ројева за овог тужиоца, вештак је правилно обрачунао и дао за то адекватно образложење. Код тужиоца [REDACTED] вештак је правилан начин извршио обрачун измакле добити који се односи на непроизводњу меда 2018. године, с тим што је у табели грешком у рачунању ставио износ изгубљене добити од 321 540,00 динара уместо 343. 960,00 динара, који је износ разлика прихода од 381. 250 РСД и расхода од 37.560,00 динара. Такође вештак је неправилно обрачунао трошак дезинфекције кошнице рачунајући да је за дезинфекцију једне кошнице потребно 280 РСД трошкова, док је код осталих тужилаца исту ставку рачуна опрема цени од 60 динара по кошници, те је суд код овог тужиоца извршио корекцију и одредио исти трошак према цени од 60 динара и дошао до резултата од 1.260 динара. Такође суд прихвата обрачун изгубљене добити за непроизведене и непродате пакетне ројеве, чија је цена како према мишљењу вештака, тако и према изјавама тужилаца датих пред судом 30 ЕУР, а да је уобичајено да се могу издвојити пакетни ројеви у половини од укупног броја кошница, те је правилно обрачунат штета према цени евра по средњем курсу и за овог тужиоца износи 35.270,00 динара док је у мишљењу вештака погрешно наведено да та штета износи 70. 540 РСД, динара. У том смислу суд је простим сабирањем извршио обрачун материјалне штете за овог тужиоца. Код тужиоца [REDACTED] суд је извршио корекцију налаза овог вештака тако што је из износа измакле добити изузео багремов мед у износима од 37.800,00 динара и 100.800,00 динара будући да је приликом саслушања ова тужиља изјавила да је те године претходно изврзан багремов мед, те произлази да се измакла добит заснива на обрачуну измакле добити у виду непроизведеног сунцокретовог меда, односно у висини износа од 50.400,00 и 134.400,00 динара уз трошкове лечења у износу од 3.696 динара (уместо погрешно наведених 11.500,00 динара како је то наведено у табели док у налазу стоји износ од 3.696,00 динара), укупно 188.496,00 динара умањено за трошкове у износу од 37.560,00 динара, износи 150.936,00 динара. Суд је утврдио материјалне трошкове у виду трошкова дезинфекције кошница и замену воска у 21 кошници у износу од 64.260,00 динара и немогућности продаје пакетних ројева у износу од 38.797,00 динара

уз тржишну вредност угинулих пчела од 246.920 [REDACTED] овог тужиоца износи 500.913,00 динара. Такође суд је и код тужиоца [REDACTED] извршио корекцију обрачуна у налазу у том делу што је уместо 18.100,00 динара по основу трошкова лечења узео у обзир износ од 17.248 динара, колико је сам вештаку свом налазу обрачунао (погрешан податак је унет у табелу), уз констатацију да је вештак и у табели грешком у рачунању дошао до погрешног резултата од 1.658.728,00 динара, установио да је изгубљен приход у висини од 1.744.008 динара, да су избегнути трошкови у износу од 145.280,00 динара те да укупно изгубљена добит као разлика та два резултата износи укупно 1.598.728,00 динара, а не како то вештак у табели и у мишљењу погрешно наводи 1.658.380,00 динара. У погледу осталих ставки рачуна вештак је на исправан начин и у складу са обрачуном који је у односу на друге тужиоце извршен, коректно извршио обрачун и дао одговарајући налаз. Код тужиоца [REDACTED] вештак је исправно извршио обрачун изгубљеног прихода у производњи меда 2018. године, а дошло до грешке у обрачуна трошкова то у виду из осталих трошкова прихране за 130 пчелињих друштава од по 1120 РСД, што укупно износи 145.600,00 динара, а не како је у табели наведено 109.760,00 динара, те произлази да штета услед изостале производње меда умањен за трошкове износи 2.215.680,00 динара, те уз остале ставке обрачуна који су исправно обрачунати даје резултат од 4.371.288,00 динара. Суд је прихватио налаз и мишљење вештака погледу обрачуна изгубљене добити и стварне штете тужиоца [REDACTED] при чему је обрачун стварне штете изгубљене добити вршен према броју од 12 угинулих пчелињих друштава иако ова тужила у свом исказу навела да је у првом маху страдало 12 пчелињих друштава, а да је угинуће настављено и до краја је страдало свих 61 пчелиње друштво, те суд уз констатацију да је вештак вршио обрачун за стварну штету и изгубљену добит за 12 пчелињих друштава, да тужилац није тражила обрачун изгубљене добити и за остала друштва, ипак прихватио обрачунати трошак дезинфекција 61 кошнице укупном износу од 3660 динара сматрајући да су угинућа осталих пчелињих друштава последица спорног штетног догађаја. Суд је размотрио налаз и мишљење овог вештака у односу на тужиоца [REDACTED] и констатује да постоји грешка као ставка прихода у виду трошкова лекова за сузбијање болести где је у табели стављено да су исти у износу од 11.500,00 динара, а вештак надаље у налазу наводи да исти износе 2.640,00 динара, те у том правцу је суд кориговао износ прихода и установио да износе 361.440,00 динара, а не како је вештак то погрешно у налазу навео од 370.300,00 динара, и у вези са тиме износ од 361.440,00 динара је умањено за трошкове прихране, транспорта, радне снаге и набавку тегли у износу од 42.000,00 динара и установио да изгубљена добит овог тужиоца у производњи меда 2018. године износи 319.440,00 динара. Даље констатује да су трошкови дезинфекције за 15 кошница за овог тужиоца од 900,00 динара и трошак замене воска у 15 кошница 45.000 РСД, те следи закључак да у мишљењу вештака није правилно дат збир те две ставке, већ заиста износи 45900, уместо како је то у мишљењу наведено 49.200,00 динара, те суд исте износе уз утврђени трошак у виду тржишне вредности угинулих пчела од 176.372,00 динара и износа изгубљене добити услед немогућности продаја пакетних ројева од 28.216,00 динара установио материјалну штету за овог тужиоца од 569.928,00 динара.

Коначно судија размотрио и мишљење овог вештака у односу на тужиоца [REDACTED] [REDACTED], те уз констатацију да је суд прихватио исказ овог тужиоца да је те године изврцао багремов мед, те је на бази података датих у налазу суд изузео приходе багремовог меда меда за 2018. годину, те се изгубљена добит овог тужиоца огледа у изгубљеној производња сунцокретовог меда за ту годину у износу од 48.600,00 динара

и 129.600,00 динара, трошак од 4.752,00 динара (уместо у табели погрешно наведених 15.500,00 динара), установио да је да су изгубљени приходи од 158.112,00 динара (све то уз умањење од 30.240,00 динара на име трошкова за прихрану, 6.000 за транспорт, 3.000 за радну снагу и 5040 на име набавке стаклених тегли) те уз констатацију да је вештак у преосталим аспектима обрачун извршио исправно, утврдио да укупна материјална штета за овог тужиоца износи 607.577,00 динара. Суд је размотрио питања на које је вештак одговорио и примедбе који су дате, те констатује да је вештак одговорио на исте које је су прихватљиве за суд при чему је документовано податке о просечним приносима меда у овом региону и у односу на исказа самих тужилаца који су навели да је процењен принос 2018. годину реалан, ценио је да је налаз вештака, након писаних одговора и саслушања довољно образложен, и уз корекције које је суд у смислу математичког рачуна направио, коначно у целости прихватио налаз и мишљење вештака као његово образложење дато приликом одбране налаза, осим у делу који се односи на тврдњу вештака да су сви тужиоци 2018 године изврћали багремов мед, будући да су [REDACTED] и [REDACTED] приликом својих исказа тврдили супротно. Тужени противћи се мишљењу вештака у погледу могућих приноса меда са једне стране и трошкова производње са друге стране, није дао конкретне предлоге и разјашњење, па ни предложио ново вештачење, те након писаних изјашњења и саслушања вештака, суд је ценио да су се стекли услови за одлучивање.

Тужбени захтев Тужилаца је делимично основан.

Чланом 155 Закона о облигационим односима прописано је да је штета умањење нечије имовине (обична штета) и спречавање њеног повећања (измакла корист), као и наношење другоме физичког или психичког бола или страха (нематеријална штета). **Чланом 154 став 1 Закона о облигационим односима** прописана је обавеза штетника да исту накнади, уколико не докаже да је штета настала без његове кривице.

По члану 173 и 174 Закона о Облигационим односима штета настала у вези са опасном делатношћу сматра да потиче од те делатности изузев ако се докаже да оне нису биле узрок штете, а за коју штету одговара лице које се бави опасном делатношћу. Ималац се ослобађа одговорности ако докаже да штета потиче од неког узрока који се налазио ван ствари, а чије се дејство није могло предвидети, ни избећи или отклонити, ако докаже да је штета настала искључиво радњом оштећеника или трећег лица, коју он није могао предвидети и чије последице није могао избећи или отклонити, док се ималац ослобађа одговорности делимично, ако је оштећеник делимично допринео настанку штете. Акон је настанку штете делимично допринело треће лице, оно одговара оштећенику солидатрно са имаоцем ствари, а дужно је сносити накнаду сразмерно тежини своје кривице. (члан 177 став 1-4. ЗОО-а).

Према члану 206. став 1 и 3 ЗОО-а прописано је да за штету коју је више лица проузроковало заједно, сви учесници одговарају солидарно. Солидарно одговарају за проузроковану штету и лица која су је проузроковала радећи независно једно од другог, ако се не могу утврдити њихови удели у проузрокованој штети, док по члану 208 став 1 истог закона солидарни дужник који исплати више него што износи његов удео у штети, може тражити од сваког од осталих дужника да му накнади оно што је платио за њега.

По члану 185. истог закона одговорно лице дужно је успоставити стање које је било пре него што је штета настала. Уколико успостављање ранијег стања не уклања штету

потпуно, одговорно лице дужно је за остатак штете дати накнаду у новцу. Кад успостављање ранијег стања није могуће, или кад суд сматра да није нужно да то учини одговорно лице, суд ће одредити да оно исплати оштећенику одговарајућу своту новца на име накнаде штете. Суд ће досудити оштећенику накнаду у новцу кад он то захтева, изузев ако околности датог случаја оправдавају успостављање ранијег стања, а по члану 186. истог закона обавеза накнаде штете сматра се доспелом од тренутка настанка штете.

Такође, чланом 189. став 1-3 ЗОО-а је прописано да оштећеник има право како на накнаду обичне штете, тако и на накнаду измакле користи. Висина накнаде штете одређује се према ценама у време доношења судске одлуке, изузев случаја кад закон наређује што друго. При оцени висине измакле користи узима се у обзир добитак који се могао основано очекивати према редовном току ствари или према посебним околностима, а чије је остварење спречено штетниковом радњом или пропуштањем.

У конкретном случају обична штета коју су тужиоци претрпели се огледа у угинућу пчелињих друштава, трошковима које су имали поводом дезинфекције кошница и замене воска у кошницама, док се штета у виду измакле користи огледа у профиту који би тужиоци остварили да није дошло до штетне радње и то у приносу меда у 2018. години, губицима државног подстицаја за регистроване пчеларе и немогућности продаје пакетних ројева у истој години.

Одговорност за штету туженог се заснива на правилима објективне одговорности за штету од опасне делатности коју у конкретном случају представља употреба средстава за заштиту биља у пољопривредној производњи. Наиме, према чињеничном утврђењу тужени је као правно лице регистровано за производњу жита (осим пиринча), легуминоза (махунарки) и уљарица је 2018. године на парцелама бр. 2505/1, 2501 и 3292/1 у к.о, Мали Стапар површине од 114,3 ха гајио конзумни грашак, те да је на парцелама 2505/1 и 2501 дана 05.05.2018. године извршено третирање грашка са средством за заштиту биља Decis – 2,5 ЕЦ у количини од 0,4л/ха, дана 11. и 12.05.2018. године са сзб Calypso 480 SC у количини од 0,2 л/ха и дана 13.05.2018. године средством за заштиту биља Actara 25 WG у количини од 200гр/ха. Грашак на наведеним парцелама 2505/1 и 2051 је сејан у 5 етапа, прва дана 04.04. 2018. године, а свака наредна три дана касније, стим да је последица етапа сејана 17.04.2018. године, да је средство за заштиту биља Actara 25 wg примењено у количини од 200 грама/ ха дана 13.05.2018. године, када је прва етапа сејања била у почетку цветања.

Actara 25 wg је системични инсектицид, са контактним и утробним деловањем за сузбијање биљних ваши у паприци, купусу, грашку, дувану, засаду јабуке, кромпирове златице у кромпиру, који се примењује прскањем и заливањем биљака. Каренца је седам дана за грашак, веома је отрован за пчеле, а Calypso 480 SC је системични инсектицид са контактним и дигестивним деловањем, намењен за сузбијање лисних ваши кромпирове златице и јабуковог смотавца, активна материја тиаклоприд 480 г/л, употребљава се у усеву/засаду сунцокрета, паприке, јабука. Активна материја препарата је из групе неоникотиноида која омета пренос надражаја у нервном систему штетних инсеката из групе органофосфати, карбамата и пиретроида. Активна материја делује контактном и дигестивно на све штетне инсекте које сишу и гризу третиране културе. Радна каренца је један дан, а каренца за паприку седам дана, јабуку 14 дана, а кромпир и сунцокрет 21 дан.

Према члану 44 став 1 Закона о средствима за заштиту биља (Закон је објављен у "Службеном гласнику РС", бр. 41/2009 од 2.6.2009. године) средства за заштиту биља морају се примењивати: 1) у складу са решењем о регистрацији, односно у складу са решењем из члана 21. овог закона или решењем из члана 26. овог закона или решењем из члана 27. овог закона; 2) у складу са декларацијом и упутством за примену; 3) у складу са начелима добре пољопривредне праксе и интегралне заштите биља; 4) у складу са наменом средстава за заштиту биља и са циљем сузбијања; 5) на начин којим се не угрожава здравље људи и животиња и непотребно повећава њихово излагање средствима за заштиту биља; 6) на начин којим се не угрожава животна средина. Средства за заштиту биља региструје Министарство надлежно за пољопривреду на основу члана 10 став 1 истог закона и доноси решење о регистрацији које нарочито садржи: 1) трговачки назив средстава за заштиту биља; 2) састав средстава за заштиту биља; 3) податке о примени средстава за заштиту биља; 4) класификацију и ознаке за обележавање средстава за заштиту биља; 5) продајна места; 6) каренцу; 7) максимално дозвољену количину остатака средстава за заштиту биља у храни.

Према члану 45 став 1 тачка 6 истог закона је прописано да је забрањена примена средстава за заштиту биља која су отровна за пчеле, у време цветања биља, а чланом 49 став 1-3 истог закона је прописано да се средства за заштиту биља која су отровна за пчеле могу примењивати ако: 1) су лица која врше примену средстава за заштиту биља 48 сати пре примене обавестила одгајиваче пчела, њихова удружења и органе јединице локалне самоуправе о предстојећој примени средстава за заштиту биља, са навођењем начина примене, ради предузимања одговарајућих мера заштите; 2) се пчелиња друштва налазе на растојању од најмање пет километара од места третирања, како би та пчелиња друштва могла бити премештена у зону безбедну за пчеле. Одгајивачи пчела, њихова удружења и органи јединице локалне самоуправе дужни су да по пријему обавештења из става 1. тачка 1) овог члана предузму одговарајуће мере заштите, у складу са локалним условима, на локацијама на којима се налазе пчелиња друштва и пасишта која пчеле посећују и у којима пчеле масовно лете и да податке о предузетим мерама доставе лицима која врше примену средстава за заштиту биља која су отровна за пчеле на њихов захтев.

Такође, према члану 72 став 2,3 и 4 Закона о заштити биља правно лице, предузетник или физичко лице које употребљава пестициде, односно ђубриво дужно је да се стара да употреба пестицида, односно ђубрива не угрожава здравље и живот људи, домаћих животиња, водених организама, пчела, дивљачи и других корисних организама, или да изазове оштећење или загађење (контаминацију) гајених биљака; 3) да не употребљава пестицид, односно ђубриво које је опасно за пчеле у време када постоји највећа опасност за тровање пчела (за време цветања биљака); 4) да, најдоцније 48 часова пре употребе пестицида, односно ђубрива обавести држаоце пчела и кориснике ловишта и дивљачи о предстојећој примени пестицида на том подручју.

Каренца јесте последњи рок примене средстава за заштиту биља пре бербе, односно жетве (члан 3 став 10 Закона о средствима за заштиту биља);

Према наведеном произлази да је тужени као држалац биља – грашка у смислу члана 2 став 16 Закона о заштити биља на парцелама бр. 2505/1 и 2051 к.о. Стапар употребио инсектициде и то Calypso 480 SC које решењем министра није регистровано за примену у усеву грашка и Actara 25 wg у количини од 200 гр/ха иако је решењем министра одређена максимална концентрација од 160-180 гр/ха и време примене само

после цветања, при чему је у решењу посебно назначено да се средство не примењује у време испаше пчела. Затим тужени није у смислу члана 72 Закона о заштити биља и члана 49 Закона о средствима за заштиту биља обавестио удружење пчелара о намери третирања површине на основу чега је фитосанитарни инспектор донео правоснажно решење од 24.07.2018. године којим је наложено туженом да као кориснику сзб исте користи у складу са решењем о регистрацији средства, декларацијом, упутством за примену, односно у складу са чланом 44 став 1 тачка 1,2 и 4 Закона о средствима за заштиту биља и да 48 сати пре примене сзб која су отровна за пчеле обавести одгајиваче пчела, њихова удружења и јединицу локалне самоуправе о начину њихове примене ради предузимања мера заштите у складу са чланом 49 Закона о средствима за заштиту биља. На наведено незаконито поступање туженог није од утицаја истрајавање туженог у наводима да је у целости поступао у складу са произвођачком декларацијом у примени наведених сзб будући да су обавезе прописане чланом 44 Закона о средствима за заштиту биља постављене кумулативно, не алтернативно. Дакле, тужени је противно решењу о регистрацији сзб применио препарат Calypso 480 SC у грашку, иако исти у Републици Србији није регистрован за наведену биљну културу, а сзб Actara 25 wg у концентрацији преко прописане и у недозвољено време (приликом почетка цветања првог сејања, односно непосредно пре цветања), у чему се огледа штетна радња туженог.

Узрочно последична веза између штетне радње туженог и настале штете у виду помора пчела тужилаца се огледа у чињеници да је средство за заштиту биља Actara 25 wg системични инсектицид на бази активне материје тиаметоксам из хемијске групе неоникотиноида са контактним и утробним деловањем за сузбијање биљних ваши у паприци, купусу, грашку, дувану, засаду јабуке, кромпирове златице у кромпиру, који се примењује прскањем и заливањем биљака, а карактеристика системичности јесте да се након третмана, активна материја брзо дислоцира по читавој биљци, па тако и у цвет, уколико је биљка у цвату. У конкретном случају третман сзб Actara 25 wg је извршен дана 13.05.2018. године у време када је прво сејање било у почетку цветања, а како је у том периоду био безбашни период (багремова паша је завршена, а сунцокретова паша још није доспела), пчеле тужилаца су тражиле пашу и пронашле спорне парцеле са грашком, који је већ дана 13.05.2018. године био у цвату (прво сејање започело са цветањем). Ако се има у виду да је размак између сејања био 3 дана, до дана 21.05.2018. године када је од стране тужилаца установљен масовни помор пчела је треће сејање засигурно било у почетку цветања (размак између првог и трећег сејања је био 6 дана), што је у складу са евиденцијом агронома туженог који је у поступку инспекцијског надзора навео да је трећа сетва кренула да цвета 20.05.2018. године, што значи да су прве три сетве, од укупно 5 на парцелама бр. 2505/1 и 2501 ко Стапар биле у цветању, а како је грашак медоносна биљка, иста је постала интересантна за пчеле, исте су је препознале као пашу и посећивале је на који начин је дошло до индиректне токсикације читавих пчелињих друштава. Системичност наведеног инсектицида је довела до тога да је и полен и нектар из цветова грашка био контаминиран, те су пчеле скупљајући нектар у медној вољци и полен у корбикулама исте носиле у кошнице и на тај начин прошириле токсикацију на читаво друштво пчела. Активна материја се у оквиру биљке разграђује и брзина разградње зависи од врсте биљке, начина примене препарата и климатских фактора, при чему не постоје подаци о динамици разградње тиаметоксама у грашку, али постоје за парадајз и установљено је да је у оквиру биљке парадајза полувек разградње тиаметоксама 6,3 дана, те је одређена каренца од 10 дана, док је каренца за грашак у нашој земљи 7 дана што указује на његову брзу разградњу. Каренца је у смислу Закона о средствима за

заштиту биља јесте последњи рок примене средстава за заштиту биља пре бербе, односно жетве, те се сматра да је у смислу постојања резидуа сзб након протекла рока каренце плод безбедан за људску односно животињску употребу, те околност да је каренца за грашак 7 дана указује да би у случају да је исти третиран касније, протеком рока од 7 дана од третмана могао употребити за људску исхрану. Међутим, то априори не значи да у том моменту (по протеклу рока од 7 дана од третмана) исти није токсичан за пчеле. Наиме, према чињеницама утврђених из докторске дисертације др Гужвањ Валерије исти има ниску токсичност за сисаре, а високу токсичност за пчеле. Према томе, суд закључује да је у оквиру 7 дана од дана третмана грашка сзб Actara 25 wg, нектар и полен из цветова грашка засигурно био токсичан за пчеле. Са друге стране анализа која је извршена након 24 дана од дана третирања грашка (06.06.2018. године), при чему је узорак за анализу је узет дана 31.05.2018. године, дакле након 18 дана након третмана је показала концентрацију од 0,051 мг/кг у биљци грашка, што је за 2,5 пута већа концентрација од дозвољене (дозвољена је концентрација од 0,02 мг/кг), што је показатељ да је у то време да је испитиван плод, исти због присуства повишене концентрације пестицида не би био здравствено исправан за људску употребу, упућује на закључак да је у том периоду полен и нектар из цвета грашка био токсичан за пчеле. У поновљеној анализи од 05.06.2018. године (узорак биљке грашка узет 04.06.2018. године) је установљена концентрација од 0,029 мг/кг тиаметоксама, дакле и у овом случају већа од дозвољене. Егзактним методама и обрачуном није могуће доћи до закључка колику количину тиаметоксама и клотианидина (активне материје која настаје као продукт разградње тиаметоксама) пчеле преузеле приликом скупљања нектара и полена, али се може посредно закључити да је та количина опадала како је пролазило време, јер се неспорно иста активна материја разграђује у оквиру биљке, те је логично да је концентрација тиаметоксама дана 13.05.2018. године била већа у односу на концентрацију на пример на дан 20.05.2018. године. Такође и након што је дошло до токсикације пчела, исте су својим метаболичким процесима наставиле разградњу тиаметоксама, а који се према лабораторијским испитивањима, како је то наведено у чињеничном стању ове пресуде, брзо метаболише у клотианидин. Дигестивни систем пчела је јако способан за разградњу и истраживањем се дошло до закључка да ниво тиаметоксама у организму пчеле након токсикације буде највећи у року од 24 часа у абдомену и 30 сати у глави и да након тога опада, те концентрација тиаметоксама у пчели је највећа у време тровања, те се у организму живе пчеле са највећом брзином разграђује. Након угинућа пчеле, процес разградње се наставља и у мртвој пчели, али у мањој мери и то под дејством климатских прилика (у спорно време интензивна сунчева светлост, висока температура ваздуха и велика влажност ваздуха који поспешују разградњу), а касније у извесној мери и од узимања узорака и стављања на лед до дана вршења анализе. Према томе суд је прихватио мишљење вештака – Фармацеутског факултета у Београду да је ниво тиаметоксама у пчелама непосредно након изложености била значајно већа у односу на количину активне материје која је установљена од стране Хемијског факултета у Београду, што је сасвим логичан закључак имајући у виду да се наведена активна материја прво разлагала у биљкама грашка, затим у пчелама док су биле живе, затим у мртвим пчелама као биолошком материјалу а под утицајем климатских фактора до момента узорковања и коначно у малој мери (на нивоу неколико процената) и након узорковања за време чувања узорка у замрзивачу. Све ово без обзира што је приликом анализе узорка на Хемијском факултету у Београду установљена концентрација тиаметоксама који је за 125 пута мањи од леталне, суд закључује да је управо тиаметоксам као активна материја из сзб коју је употребио тужени одговоран за помор пчела тужилаца. На такав закључак упућује и установљена значајна концентрација клотианидина (од 0,3 микрограма/кг)

чији је биолошки прекурсор управо тиаметоксам, што управо указује да је тиаметоксам у великој мери биолошким процесима разграђен прво у биљкама а затим и у телу живе пчеле (будући да је установљен ниво од 0,4 микрограма/кг тиаметоскама и 0,3 микрограма/кг клотианидина), а имајући у виду лабораторијске анализе које су описане на страни 20 и 21 ове пресуде, а које су дате од стране вештака. При томе је индикативно да су средње контактне и оралне леталне дозе тиаметоксама у односу на клотианидин незнатно веће, што доводи до закључка да је клотианидин отровнији у односу на тиаметоксам. Чињеница да лабораторија Хемијског факултета у Београду није акредитована за вршење спорне анализе, не утиче на то да исти није примењив у овом спору имајући у виду да је сведок Веле Тешевић објаснио на који је начин вршена анализа, те објаснио разлоге за непостојање акредитације за наведене анализе, што суд прихвата, док је са друге стране извештај Института за јавно здравље Србије, без обзира што је у питању лабораторија мање прецизности, управо потврдила извештај Хемијског факултета у Београду у погледу постојања и концентрације активне материје тиаметоксам и клотианидин. Са друге стране концентрација активне материје хлорпирифос која је установљена приликом анализе узорка мртвих пчела у Институту за јавно здравље Београд од 22 микрограма/кг који је активна супстанца по хемијској структури припада органофосфорним пестицидима и користи се као инсектицид и отрован је за пчеле, не упућује на закључак да је управо хлорпирифос одговоран за помор пчела тужилаца. Акутна контактна токсичност хлорпирифоса за пчелу је 0,059 микрограма/пчела, а акутна орална токсичност хлорпирифоса за пчелу: 0,25 микрограма/пчела. Уколико се узме да просечно 10 000 јединки пчела има масу 1 кг, нађена концентрација прерачуната по пчели износи 0,0022 микрограма/пчела. Доза од 0,0022 микрограма/пчела је 26,8 пута мања од контактне средње леталне дозе, односно 113,6 пута мања од оралне средње леталне дозе за пчеле. Индикативно је да средња акутна контактна токсичност за тиаметоксам износи 12,1 нг/пчели, а за хлорпирифос 0,059 микрограма/пчели или 59 нг/пчели, указује да је тиаметоксам 5 пута контактано токсичнији у односу на хлорпирифос, а средња акутна орална токсичност тиаметоксама од 5 нг/пчели и хлорпирифоса од 0,25 Микрограма/пчели или 250 нг/пчели указују да је тиаметоксам 50 пута орално отровнији од хлорпирифоса.

Према томе, у ситуацији када из изведених доказа не произлази који је субјект употребио активну материју која у свом саставу има хлорпирифос, да су обе индиковане активне материје хемијским анализама установљене у концентрацијама које су мање од средњих леталних доза, суд је становишта да тужени, на коме је терет доказивања релевантних чињеница, није у смислу члана 177 ЗОО-а пружио релевантне доказе које би упутиле на закључак да употреба сзб чија је активна материја хлорпирифос управо узрок за помор пчела, а не активна материја у оквиру сзб коју је он употребио и на тај начин себе ослободио одговорности за штету. Наиме употреба средстава за заштиту биља јесте у смислу члана 173 и 174 ЗОО-а опасна делатност, односно делатност од које потиче повећана опасност за настанак штете, будући да је туженом било познато да су средства која употребљава изузетно токсична за пчеле, те се у склопу свих утврђених чињеница уз изостанак релевантних доказа које би туженог ослободиле од одговорности у смислу члана 177. ЗОО-а, суд утврдио да између поступања туженог и настале штете постоји узрочна веза, односно тужени је одговоран за настанак штете. На основу закључка суда да је тиаметоксам одговоран за помор пчела, питање евентуалног утицаја хлорпирифоса на помор пчела би се могао разматрати само у смислу члана 206 ЗОО-а, односно кроз солидарну одговорност туженог и трећег лица, а како су релевантни докази у том правцу изостали, тужени је одговоран за настанак штете. То би свакако био случај и у ситуацији да је утврђено да

је и хлорпирифос био од утицаја на помор пчела и да је утврђено које је лице употребило сзб са том материјом, јер би одговорност туженог са тим лицем била солидарна у смислу члана 206 ЗОО-а, и била би од значаја само за регрес исплатиоца у смислу члана 208. ЗОО-а. У том смислу суд није прихватио наводе туженог као аргументе за ослобођење од одговорности да је у априлу исте године вршено прскање из пољопривредног авиона, будући да није утврђено ко је то чинио, са којим материјама и против чега, што не може бити довољно за ослобођење од одговорности, будући да се то десило готово месец дана пре него што су пчелари установили помор, што се спорне материје које су опасне за пчеле из спорне групе не користе из пољопривредних авиона, а да у том периоду према подацима Општине Кула није вршен третман комараца, а инсектициди против комараца према наводима стручног помагача су структурно различите у односу на активну материју која је изазвала помор пчела. Дакле, лице које претендује на ослобођење од одговорности за штету од опасне делатности мора доказати штетну радњу трећег лица и узрочно последичну везу са настанком штете, што исти у конкретном случају није учинио, на основу чега је суд у погледу одговорности за штету одлучио како је наведено.

Околности које се тичу услова и начина гајења пчела и селидбе истих који су прописани правилником о условима и начину гајења и селидбе пчела, садржини уверења о транспорту као и о условима за издавање сагласности да пчелари из других земаља могу користити пчелињу пашу на територији Републике Србије (Службени гласник РС 73/2010), није од значаја будући да према изјави тужиоца повереник пашног реда није именован на том подручју, нити суд имајући у виду да су тужиоци споре пчеле гајили у селећем пчелињаку, учинили било какву радњу којом би допринели настанку спорне штете у смислу члана 192 ЗОО-а.

Према томе, суд је у складу са проценом штете, која је извршена према ценама у време настанка штете (у 2018. години), суд је у складу са насталом материјалном штетом која је детаљно образложена у чињеничном стању ове пресуде, на основу члана 185, 186, 189 и 190 ЗОО-а обавезао туженог да:

- Тужиоцу ██████████ исплати материјалну штету у износу од 1.549.120,00 динара, док је тужбени захтев овог тужиоца од досуђеног до траженог износа од 2.295.246,00 динара, односно за износ од 746.126,00 динара са законском затезном каматом од дана 14.07.2018. године до исплате, одбио као неоснован.
- Тужиоцу ██████████ исплати материјалну штету у износу од 690.410,00 динара, док је тужбени захтев овог тужиоца од досуђеног до траженог износа од 694.956,00 динара, односно за износ од 4.546,00 динара, са законском затезном каматом од дана 14.07.2018. године до исплате, одбио као неоснован.
- Тужиоцу ██████████ исплати материјалну штету у износу од 500.913,00 динара, док је тужбени захтев овог тужиоца од досуђеног до траженог износа од 647.317,00 динара, односно за износ од 146.404,00 динара са законском затезном каматом од дана 14.07.2018. године до исплате, одбио као неоснован.
- Тужиоцу ██████████ исплати материјалну штету у износу од 3.223.715,00 динара, док је тужбени захтев овог тужиоца од досуђеног до траженог износа од 3.283.367,00 динара, односно за износ од 59.652,00 динара са законском затезном каматом од дана 14.07.2018. године до исплате, одбио као неоснован.
- Тужиоцу ██████████, исплати материјалну штету у износу од 4.371.288,00 динара, док је тужбени захтев овог тужиоца од досуђеног до траженог износа од 4.406.748,00 динара, односно за износ од 35.460,00 динара са законском

затезном каматом од дана 14.07.2018. године до исплате, одбио као неосновац. При томе суд је имао у виду и чињеницу да је овај тужилац од трећих лица након помора пчела добио донацију у виду пакетних ројева, која није од значаја за пресуђење јер није тужени тај који је наведеном радњом умањио штету овог тужиоца, већ трећа лица.

- Тужиоцу ██████████ исплати материјалну штету у износу од 475.326,00 динара.
- Тужиоцу ██████████ исплати материјалну штету у износу од 569.928,00 динара, док је тужбени захтев овог тужиоца од досуђеног до траженог износа од 582.088,00 динара, односно за износ од 12.160,00 динара са законском затезном каматом од дана 14.07.2018. године до исплате, одбио као неосновац.
- Тужиоцу ██████████ исплати материјалну штету у износу од 607.577,00 динара, док је тужбени захтев овог тужиоца од досуђеног до траженог износа од 862.645,00 динара, односно за износ од 255.068,00 динара са законском затезном каматом од дана 14.07.2018. године до исплате, одбио као неосновац.

Законска затезна камата на досуђене износе је досуђена од дана пресуђења у смислу члана 189 став 2 ЗОО-а и члана 277 став 1 ЗОО-а, будући да тужиоци након што је извршена процена штете од стране вештака нису предлагали евентуалну корекцију износа штете у односу на време датог налаза, односно цена важећих на дан вештачења у односу на цене које је вештак применио приликом обрачуна накнаде штете. Према томе суд је одбио тужбене захтеве тужилаца за исплату законске затезне камате на досуђене износе накнаде материјалне штете од дана 14.07.2018. године до дана пресуђења.

Суд је одбио предлог туженог који је изнет на рочишту за главну расправу од 16.11.2021. године ради покушаја усаглашавања налаза и мишљења Пољопривредног факултета у Београду (први налаз) и Фармацеутског факултета у Београд, будући да је вештачење путем Фармацеутског факултета у Београду одређено као ново вештачење у смислу члана 271 став 4 ЗПП-а, будући да претходно није успело усаглашавање налаза и мишљења вештака Пољопривредног факултета у Новом Саду и стручних помагача које су ангажовали тужиоци, те је то био разлог за одређивање новог вештачења, који је суд коначно ценио у склопу свих изведених доказа, те даље није било места новом усаглашавању мишљења вештака.

Такође, суд је након што су тужиоци преиначили тужбу повећањем тражених износа, дана 31.03.2022. године одбио приговор туженог на стварну ненадлежност основног суда у Врбасу, будући да и поред тако повећаних износа највеће појединачно потраживање је испод износа од 40.000,00 евра по средњем курсу НБС на дан преиначења тужбе, а ради се о обичним супарничарима и сваки супарничар је у парници самостална странка, те се њихови захтеви не сабирају како је то случај код нужних односно јединствених супарничара.

Одлуку о трошковима суд је засновао на одредби члана 153 став 3 ЗПП-а, па како су тужиоци успели у спору у претежном делу, а поводом одбијајућих захтева нису настали посебни трошкови суд је обавезао туженог на плаћање парничних трошкова. Приликом обрачуна суд је применио тарифни ранг који одговара просечној вредности тужбених захтева свих тужилаца у усвајајућем делу (збирна вредност је 11.988.277,00 динара, а просечна вредност је 1.498.534,62 динара) те је одредио тарифни ранг за обрачун награде за заступање од стране адвоката из тарифног броја 13 алинеја 3 АТ по

којој адвокату припада награда за састав тужбе 375 поена, те је тај износ увећао за 350% за заступање укупно 8 тужилаца, те је за састав тужбе тужилаца досудио износ од 50.625,00 динара, за састав поднесака од 21.02.2019. године, поднеска са примедбама на налаз вештака од 03.05.2019. године, поднеска од 24.02.2021. године, поднеска са примедбама на налаз вештака од 24.09.2021. године, за састав поднеска – преиначење тужбе од 18.03.2022. године у износу од по 50.625,00 динара, за приступ адвоката на рочиште од 22.02.2019. године са једним започетим сатом у износу од 57.375,00 динара, од 16.05.2019. године са 4 започета сата у износу од 77.625,00 динара, од 09.07.2019. године са 3 започета сата у износу од 70.875,00 динара, од 01.11.2019. године са 4 започета сата у износу од 77.625,00 динара, од 17.01.2020. године са 3 започета сата у износу од 70.875,00 динара, од 02.09.2020. године са 4 започета сата у износу од 77.625,00 динара, од 10.12.2020. године са два започета сата у износу од 64.125,00 динара, од 16.11.2021. године са 3 започета сата у износу од 70.875,00 динара, од 29.04.2022. године са 3 започета сата у износу од 70.875,00 динара и 03.06.2022. године са 3 започета сата у износу од 70.875,00 динара, за приступ пуномоћника на једно рочиште које није одржано решењем суда у износу од 32.062,00 динара, трошкове предујма за вештачење од стране Фармацеутског факултета у Београду у износу од 90.000,00 динара, предујам за вештачење путем вештака Зорић Стевана за сваког тужиоца у износу од 32.100,00 динара, 22.900,00 динара, 22.200,00 динара, 42.400,00 динара, 48.300,00 динара, 18.200,00 динара, 21.700,00 динара, 24.100,00 динара, трошкове судске таксе за тужбу и то за тужиоца [REDACTED] износ од 17.378,00 динара, [REDACTED] износ од 6.399,00 динара, [REDACTED] износ од 6.399,00 динара, [REDACTED] износ од 27.315,00 динара, [REDACTED] у износу од 28.267,00 динара, [REDACTED] у износу од 6.328,00 динара, [REDACTED] у износу од 6.685,00 динара и [REDACTED] у износу од 8.113,00 динара, трошкове судске таксе за првостепену одлуку одређену према висини тужбеног захтева у усвајајућем делу за тужиоца [REDACTED] износ од 56.546,00 динара, [REDACTED] износ од 36.204,00 динара, [REDACTED] износ од 34.309,00 динара, [REDACTED] износ од 64.919,00 динара, [REDACTED] у износу од 70.656,00 динара, [REDACTED] у износу од 19.307,00 динара, [REDACTED] у износу од 34.999,00 динара и [REDACTED] у износу од 35.376,00 динара све укупно 1.825.662 динара. Суд није прихватио захтев за накнаду трошкова за састав поднеска од 03.05.2019. године сматрајући да исти није нужан јер се истим понављају наводи из поднеска од 21.02.2019. године, за састав поднеска са примедбама бр. 3 на налаз и мишљење вештака од 08.05.2019. године јер су исте примедбе могле бити истакнуте и поднеском од 03.05.2019. године који садрже примедбе на налаз и мишљење вештака, за састав поднеска од 08.07.2019. године јер се истим понављају наводи из поднеска од 21.02.2019. године и елаборирају мишљења стручних помагача што је могло да буде учињено и на рочишту, на основу чега суд сматра да исти поднесак није био нужан, за састав поднеска од 28.10.2020. године који је доставни поднесак (достављен је доказ о плаћеним трошковима вештачења), за састав поднеска од 04.12.2020. године којим се тужиоци изјашњавају на налаз и мишљење без истицања примедби, што је могло бити учињено и на рочишту, за састав поднеска од 14.04.2021. године који није био нужан за вођење парнице и за састав поднеска од 08.11.2021. године којим се елаборира налаз и мишљење вештака, што је могло бити учињено и на рочишту за главну расправу. Такође, суд не прихвата трошкове одсуства адвоката из канцеларије за време рочишта, јер истима припадају трошкове за приступ на рочишта, а трошак одсуства није битан трошак за вођење парнице који би се могао превалити на дужника. Исто важи и за путне трошкове пуномоћника и без утицаја је навод да адвокатска канцеларија коју су ангажовали тужиоци има уговор са Савезом пчеларских

организација Србије који имају стручна знања из области пчеларства, јер то није околност која би оправдавала досуђење тих трошкова. Такође, суд није прихватио трошкове стручних помагача који нису спецификовани у самом трошковнику, а нису на јасан и недвосмислен начин опредељени ни на рочишту. Стога, суд је имајући у виду наведено, признао парнични трошак тужилаца у укупном износу од 1.825.662 динара на терет туженог у смислу члана 153 став 3 ЗПП-а.

ПОУКА О ПРАВНОМ ЛЕКУ: Против ове пресуде дозвољена је жалба у року од 15 дана од дана достављања, Апелационом суду у Новом Саду, путем овог суда.